

МІРКУВАННЯ ОСИПА МАКОВЕЯ ПРО ПОЕТИКУ ВІРШОВАНОГО ТВОРУ

Олена Романиця. Міркування Осипа Маковея про поетику віршованого твору.

У статті систематизовано міркування Осипа Маковея про поетику віршованого твору. Оцінюючи вірші, Маковей звертав увагу передовсім на мову творів, їх форму та почуття, якими вони хвилюють читача, закликав авторів вдумливо збагачувати художню мову творів, уникати зайложених поетичних засобів.

Ключові слова: поетика, вірш, тропи, поетичний синтаксис, фоніка, віршування.

Алена Романиця. Размышления Осипа Маковея о поэтике стихотворного произведения.

Статья систематизирует идеи Осипа Маковея о поэтике стихов. Анализируя стихи, прежде всего Маковей обращал внимание на язык работ, их формы и чувствительность, которые волнуют чувства читателей. Он призывал авторов, чтобы полностью обогатить литературный язык и избежать широко используемых средств, рифм в частности.

Ключевые слова: поэтика, стих, тропы, поэтический синтаксис, фоника, стихосложение.

Olena Romanytsya. Ideas of Osyp Makovey on verses poetics.

The article systematizes ideas of Osyp Makovey on verses poetics. Analyzing verses, first of all Makovey paid attention to the language of works, their form and sensitivity which excite readers' feelings. He called authors to thoroughly enrich literary language and to avoid widely used means, rhymes in particular.

Key words: poetics, verse, trope, poetic syntax, phonics, versification.

Осип Маковей (1867 – 1925) – талановитий прозаїк і поет, пильний дослідник, редактор часописів, видавець, освітянин та просвітник.

Ретельний у всьому, О.Маковей зміцнював обидва береги бурхливого, часто стихійного гірського потоку, яким була література його часу. Він займався не тільки письменницькою, але й літературно-критичною діяльністю. Досліджуючи його критичну спадщину, маємо змогу знайти багато цікавих фактів, суджень, які проливають світло на принципи добору засобів поетики, які він використовував, пишучи свої твори, та допомагають краще зрозуміти автора, його естетичні смаки.

Діяльність Маковея-критика досліджували: у 20-ті роки – В. Сімович, Д. Лукіянович, Є. Пеленський, М. Рудницький; у 50-ті – О. Крицевий, Ю. Мельничук; у 60-ті – 80-ті працю Маковея на ниві критики вивчали Ф.Погребенник (вперше науково обґрунтував непересічність літературно-критичної діяльності О. Маковея (1960) та О.Засенко; у 2001 році докладно висвітлив це питання О. Попович у монографії „Осип Маковей – критик та історик літератури”. Однак міркування О. Маковея про поетику віршованого твору ще не були об’єктом окремого літературознавчого розгляду.

Як літературний критик, Маковей виявив себе ретельним, виваженим дослідником. Вільно володіючи німецькою, французькою, польською, російською мовами, будучи добре обізнаним з літературним процесом Європи, він розглядав українську літературу не звужено, а в загальноєвропейському контексті.

Власне, найбільшактивна літературно-критична праця О. Маковея припадає на період, коли він займався редагуванням газети „Буковина,, журналів „Зоря”, „Літературно-науковий вісник”. На сторінках цих видань на межі століть Маковей оприлюднив більшість своїх критичних статей, нарисів, рецензій. До речі, й сьогодні більшість із цих праць розпорошені в періодиці та архівних фондах, і ще чекають на републікацію.

Займаючись редагуванням часописів, Маковей приділяв багато уваги творам молодих авторів, розуміючи користь від того як для початківців, так і для літератури загалом. Про нелегку, але таку потрібну роботу він писав: „Кожний редактор – то передовсім коректор чужих рукописів: поправляй і поправляй, як учитель задачі в школі, і нема тому ні кінця, ні міри. Коли б не наші редактори, то багато авторів просто не могли би на світ показатися зі своїми творами” [7].

Та Маковей не обмежувався лише правлінням і публікуванням, він давав оцінку, був справедливим критиком, допомагав авторам знайти свій стиль, спонукав їх до розвитку. Найбільш показовою в цьому плані є його стаття „З життя і письменства. Про фейлетони українсько-руських

політичних часописей в р.1898”, де критик проаналізував творчість понад десяти письменників-початківців. Цікава для нас ця стаття ще й тим, що в ній Маковей, через оцінку інших, розкриває своє бачення літератури. Позитивно оцінив він твори, в яких правдиво й майстерно зображено різні епізоди з народного життя, але різко засудив легковажність у ставленні до літературної праці, у виборі тем, не увагу до слова окремих авторів.

До мови Маковей завжди ставився з особливою увагою. Мовна „війна”, що розгорнулася на сторінках „Правди” та „Зорі”, спричинена статтями Грінченка, не могла не зачепити такого „рухливого” письменника, як Маковей. У „війні” він участі не брав, але вважав, що єдність мови для всієї України є обов’язковою. Рецензії Маковей на твори наддніпрянських письменників містять його зауваження щодо мови авторів: його „дратували” локалізми, полонізми, деякі наголоси. У листуванні з Лесею Українкою Маковей виявляв свою „нехіт” до письменників Наддніпрянщини. Леся Українка у цій дискусії була все ж більш об’єктивною, вважаючи, що літературна мова мусить вилитися з усіх діалектів, а не з якогось одного (21).

Прискіпливим був Маковей і до мови своїх творів: „В часі від 1891-1894 р. я переклав з кільканадцять томів усяких повістей і оповідань різних авторів для „Діла” і „Народної часописі”. Се була також школа для мене, бо перекладаючи я мусів докладніше придивлятися роботі авторів. І мову виробив собі” [1].

Саме мову вважав Маковей першою й головною ознакою літератури нової доби. „Жива мова народна звернула відразу бачність українсько-руських письменників на нарід, що зберіг під сільською стріхою цю віками понехаяну і забуту мову і витворив у ній високу поезію” [8].

Мова й форма твору були для Маковей важливими показниками майстерності. Показовим прикладом є його міркування стосовно поезій Т. Галіпа. Порівнюючи Галіпа з Федьковичем і Воробкевичем, Маковей зазначає, що Галіп „орудує нашою літературною мовою прекрасно, а формою своїх поезій доказує, що розуміє, яка превелика сила в самій формі. Мило читати вірші поета, по котрих видно, що їх автор не борикається з самою мовою і добром форми, мило бачити, що «челядником у віршуванні» він був уже давно, а тепер уже як майстер дбає головно про те, що і робить вірш поезією” [12].

Маковей наводить поезію Галіпа як доказ того, що навіть на Буковині, де відбувалося насильницьке онімечення, можна самотужки вивчити досконало мову, маючи бажання. „Не стрічаючи у мові і формі поезій похибок, ми слухаємо її як доброї оркестри, в котрій жоден грач не грає „впоперек”, і можемо спокійно звернути увагу на те, яке враження вони роблять (приклад, вірш „Убогий край”) [12]. І далі критик знову наголошує на формі твору: „Уся сила поезії не в тім, що поет пише, тільки, як він пише” [12].

На форму віршів О. Маковей і звертає увагу й при аналізі творів Івана Франка: „Його (Франка – О. Р.) літературна творчість була б безперечно успішніша й видатніша, коли б обсяг не був такий широкий та різнорідний, та коли б письменник більше скупляв та поглиблював свої думки і свій суд про відносини і справи людського життя, а також пильніше обробляв зовнішню форму” [8] та Григорія Воробкевича: „Справді, він не шукав нових розмірів і форм; найрадше вживав трохея та ямба, та строфи, зложеної з чотирьох рядків, винавши імпровізації, списані просто у першій настрою, без помагання надати їм трохи зв’язнішу форму. Щодо змісту поезій Г. Воробкевича, то видно в них передовсім патріотичний романтизм 60-их років минулого століття” [4].

Про переклади віршів Гейне, які виконав Франко, Маковей говорив навпаки схвально. Вважав його „знаменитим перекладачем”, який орудує мовою та формою поетично так, що в перекладі віддає майже всі відтінки первотвору”, здійснюючи цим самим головне завдання перекладацтва [16].

Про важливість близькості письменників до живої народної мови Маковей написав, оцінюючи поезії Ю. Федьковича, надруковані у „Слові на слово, до редактора „Слова”, які А. Кобилянський вмістив як „пробу (приклад – О. Р.) нашої мови”: „Проба випала справді гарно. Федькович не був „книжником” і співав так, як нарід співає. Тут і фразеологія народна, і ритміка народних пісень, і та люба наївність та ширість, якою нарід своїми піснями добирається до наших сердець. Читав і Федькович уже дещо, се видно хоч би й з тих кількох поезій, але не мудрував лукаво, слухав ради Кобилянського щодо мови, а власний талант диктував йому поетичні вислови та зміст. А й те, що читав чи чув він, підходило під його світогляд. Зараз у першій поезії „На день добрий” находимо сліди пісні Т. Падурі „Не журися, мій хазяю, не за датком я іду”; цілий помисл Падурів, декотрі гадки є лише парафразою слів Падурі; а проте і тут пізнати „льва по кігтю”, пізнати майстра, що хоч і

заспівав тої самої пісні, а проте краще, як Падура, краще тим, що простіше, щиріше і з більшою фантазією” [5, с. 119].

За формою оцінює критик творчість поетів у статті „З історії нашої літератури”: „На полі поезії не виявився після шістдесятих років ні один поет такої міри як Шевченко або Федькович. Поетичні твори пізніших поетів – це переважно переспіви та наслідування, і навіть Федькович в пізніших творах не міг опертися могутньому впливу Шевченкової музи. Помітні з найновіших талантів лише Володимир Самійленко (Сивенький), Франко, Василь Чайченко (справжнє ім'я Борис Грінченко), Мусій Школиченко (псевдонім) і Леся Українка (псевдонім), два останні відзначилися ліричними творами. Не творять вони окремої школи з якоюсь спільною програмою, однак їх твори відзначаються гарною викинченою формою поетичною” [8].

Рецензуючи збірку „На крилах пісень” Лесі Українки, Маковей відзначив багатство тематики та чуття і майже дефінітивно висловився про форму віршів молодої поетеси, вважаючи її досконалою: „Форма – то трохи чи не половина краси” [14, с. 240].

Так само, говорячи про Грабовського, Маковей стверджує: „він таки майстер у формі поезії, а його знання української мови найліпше пізнати по його перекладах” [15].

Важливим фактором вдалого мистецького результату була для О. Маковей і творча співпраця авторів. Оцінюючи твори Сидора Воробкевича, шкодував, що через „мале знання мови (в перших початках)” та „брак доброї поради” багато поезій автора є непридатними для друку [10]. Знаємо, що сам Маковей-поет часто звертався за порадою до свого наставника в літературі – І. Франка.

Однією з прикмет нової доби в історії українсько-руської літератури Маковей вважав „гумор, сполучений з природною чутливістю (сентиментальністю)” [8]. Аналіз його критичних праць свідчить, що чуттєвість він цінував дуже високо .

Цікавою й інформативною для нас є стаття „Літературні замітки”. Маючи на меті представити широкому колу читачів „Буковини” віршовану збірку Галіпа, яка щойно (у вересні 1901 року) вийшла у світ, Маковей спочатку готує ґрунт, рясно поливаючи його думками вдумливого і дотепного романтичного літератора-критика [11].

Насамперед Маковей застерігає від так званого „гаслолюбства”, коли на вечорах, присвячених поетам, або в друкованих оцінках їх творів часто спекулюють „крилатими висловами”: „Гадаю, можна про ті „золоті слова”* сказати сміло, що вони не завжди є найкращою прикметою поетичного твору. (...) Не в таких гаслах сила і краса поезії, – кожен віршороб, що знає вже поетичне ремесло і дає собі раду з формою, – може таких золотих слів навіршувати багато, коли хоч” [11].

О. Маковей переконаний, що найкраща частина поезії – ліричні вірші*, у яких зазвичай мало моралізаторських слів. Такі твори, на думку Маковей, чекають на критиків, які в душі самі є поетами. Певне, на одного з таких критиків тогочасна лірика дочекалася в особі Маковей, бо далі читаємо його романтично-ліричні думки з цього приводу: „До читання таких поезій мало „тверезого розуму” і „високої освіти”, – тут треба душі, що чи в шумі лісів, чи в журчанні потічка, чи в тиші літньої місячної ночі дослуховується чогось, що її підносить, або пригнічує, як до хвилі” [11]. Маковей звертає увагу на те, що вірші потрібно читати вдумливо, без поспіху, а не „по двадцять „штук” за чверть години. (...) Лірична поезія (...) проситься, щоб її не читати між розсолем і печенею” [12].

Враховуючи, що розмова про ліричну поезію є складною, шкільну методу вихоплювання красних слів і порівнянь Маковей вважає непринятною для поезії: „Це так, як би хто хотів говорити про запах рожі: „Мої любі, ми мусимо перше зірвати цю прекрасну рожу й обдерти її листки, видушити етеричний олійок і т.д.” В результаті нема рожі і розсипані листки скоро в’януть і гинуть. Чар пропав!” [11].

Маковей порівнює ліричну поезію з музикою, наголошує на незграбності слів для передачі враження і на завданні вірша пробудити в читача ті ж настрої, що й в поета [12]. Цікаво, що сам критик з дитинства мріяв стати музикою, але через матеріальну скруту в сім’ї не зміг навчатися цього мистецтва.

*Йдеться про слова поетів, що мистять національні та суспільні гасла [Наприклад]: „В своїй хаті – своя правда і сила, і воля” (Т. Шевченко).

*Цікаво, що Т. Галіп у рецензії на „Поезії” Маковей (1894) відзначив незначну кількість в автора ліричних поезій: „на 20 думок і образків можна нарахувати 4 ліричні пісні” [11].

Маковей наполягав на вихованні смаків до поезії насамперед у вчителів, які навчатимуть цього учнів, „бо опісля в житті не граматичні правила, не знання тригонометрії і т. ін., зігрівас сонячним теплом наші сірі дні, – лише цей закуток душі, в котрому ми переходимо розуміння краси, любов до всього, що красне й добре, підтримує наше переконання, що таки варто жити на світі” [11]. Враження від поезії народжується на підготовленому ґрунті, коли людина не байдужа до гарного краєвиду, мерехтливих зірок, гарної музики. І, звичайно, у кожного воно не мусить бути однаковим, „бо це не математика” [11].

Зробивши розлогі уводина, Маковей пояснює: „Читаючи ці гарні ліричні поезії, я думав, що от добре було б, коли б і ширший загал читачів знав, чого у них шукати, і знаходив там це, що в них є, а не виглядав надарма того, чого на різних вечорницях навчили його шукати в поезіях„ [11].

Найважливішою ознакою Галіпових поезій Маковей вважає уміння викликати настрої і знову проводить паралель з музикою: „Він ударає лише кілька акордів, але добирає їх так, що слухач з того складає собі цілу пісню” [12].

Прямо пов’язує з музикою критик поезії Сидора Воробкевича, наголошуючи, що тільки так їх можна вповні оцінити [13]. Наслідуючи поетику народних пісень, Воробкевич створив багато гарних, мелодійних віршів, які, доповнені його ж музикою, стали улюбленими народом піснями. Прикметними в поезії автора Маковей бачив простоту вислову й щирість.

Як і в Теодота Галіпа, в Сидора Воробкевича критик позитивно оцінював ліричні твори, його поезії про красу карпатського краю у різні пори року, вірші про кохання й дружбу називав вартими особливої уваги. Дослідник вважав кращими „короткі поезії”, ніж „довші поеми”, оскільки Воробкевич „не маючи джерел до того” „оспівував бувальщину” на зразок Шевченка й Куліша. Маковей був переконаний, що висвітлення будь-якого історичного питання потребує передовсім ретельного вивчення [6].

У Федьковичевих віршах з 1861 року критик вбачав силу „передовсім у тім, що він на чужині, на самоті, потонувши, так сказати б, глибоко сам у себе, мав відвагу одверто виповісти те, що в собі найшов; а що в його схвильованій душі передовсім чуття переливалося через край, чуття справді щире, не заморожене критичними рефлексіями, то сим чуттям він і підбивав собі душі читачів. І хоч він 1861 року пробував писати й короткі епічні оповідання, все-таки він передовсім лірикою здобув собі славу” [5, с. 143].

Аналізуючи вірші П. Грабовського, О. Маковей „тенденційні” (громадянські) вірші називає „даниною теоретичному розумінню служби поета для народу”, зауважуючи авторові, що він „поза тенденцією забув штуку, поза службою для людей забув красу, поза холодним розумом забув чуття”. Не погоджуючись з Грабовським стосовно „вузького розуміння всякої штуки”, критик засуджує свідому тенденційність, яка „не зворушує нас і не підносить і тільки робить з поезій – публіцистику” [15]. Поряд із декларативними віршами відзначає критик і „справді маленькі проліски, прегарні ліричні поезії” Грабовського („До Н. К. С.”, „До матері”, „Квітка”, „На пам’ять”). Але „сумний сей спів – пише дослідник – від часів Шевченка ми не чули таких сумних невольничих пісень” (15). Наголосивши на майстерній формі та глибоких почуттях, критик виявляє у віршах великі засоби мови, „ритмів і римів” [15].

Цінуючи у поезії чуттєвість, Маковей все ж прихильніше сприймає реалістичне зображення подій. Зацікавившись поезіями в прозі Марка Черемшини, він говорить про намагання автора „підійти під лад теперішніх модерністів”, „словами описати такі ніжні речі, як ледові квіти”. Вказуючи на „надмірну, майже нездорову чутливість”, критик радить Марку Черемшині „заправляти спершу свій талант на живих подіях, а не на заморожених фіалках та ледових квітах” [7].

Особливу цінність для нашого дослідження являє фейлетон О.Маковея „Русалкова вода, або Поезія. (Підручник для молодих поетів)”*. Сатира Маковея насичена й влучна. Недарма К. Студинський писав у листі до Маковея від 22 жовтня 1906 року: „Русалкова вода” – прегарна. Ми з тестем тріскали зі сміху, читаючи”*. Через влучну сатиру Маковей сконцентровано викладає своє бачення творення „штуки”, від задуму до публікації. Він, як завжди, методичний – починає із задуму: „Предметом поезії може бути все. Але нема звичаю писати поезії про те, як прати шмаття, як робити „шницлі” або пироги, як доїти корови і т. п.” [17]. І далі: „Зате дуже виплачується писати про всі чотири пори року, про день від сходу сонця аж до заходу, так само про ніч, про природу і про любов. (...) Але можна ще по-старосвітськи описувати свою любовку, почавши від волосся аж до ніг. Звичайно, голову описується найдокладніше. (...) Багато поезій з трагічною зараскою можна написати про тісні черевики і про біль жолудка. Взагалі треба шукати нових тем” [17].

Цілить сатирою О.Маковей і по графоманству: „Тут треба наперед зазначити, що між віршуванням або стихотворством і поезією майже нема жодної різниці. Це повинен пам’ятати кожний молодий поет і не гризтися іншими поглядами на цю справу. Далі треба вивчити ритм, або розмір, значить трохеї, ямби, амфібрати, дактилі, що про них десь колись можна почути яке слово в школі” [17].

*Цей твірперше був надрукований у „Руслані” за 1906 рік із підписом „Оміркон”. У журналі „Жовтень” (1956, № 2) його опублікували з помилковою приміткою про дату написання – 1925 рік.

* Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка АН України. Відділ рукописів. Ф. 59, № 2188.

У зрізі фоніки Маковей вказував на бідність, тавтологічність та передбачуваність рим: „У русалковій воді, або поезії вживають також і римів. Найзвичайніші рими у нас такі: сонце – віконце (ці дві рими нерозлучні), дівчина – калина, рожа – гожа. Ці рими кладеться на кінці кожного рядка. Між римами і попередніми, і дальшими словами не конче мусить бути логічний зв'язок, і вони є лише тим клеєм, що склеює вірш до купи. За них не так трудно, бо наші дієслова дають тисячі римів. Нераз одне і те саме слово з наростком дає з десять рим, напр., про-мовити, від-мовити, на-мовити і т.п.” [17].

За місцем наголосу Маковей характеризує рими традиційно, аналогічно до клаузул: „Рими є мужеські і жіночі: бик – рик, гук – стук, віл – стіл, гусь – Русь – такі рими називаються мужеські, а корова – здорова, дівчатко – телятко, хлопчина – хвартушина – такі рими називаються жіночі. Добре є перемішувати мужеські і жіночі рими, тоді „русалкова вода” має ліпший смак”. Іронізуючи, продовжує: „А можна також і зовсім не зважати на рими напр.:

*Як погляну я на тебе,
рветься серце в грудях,
як погляну в твої очі,
потопая в мріях!*

[Альманах „На шляху”, 47].

Це можна собі дозволити особливо у таких пригодах, як оця, коли поет у чімсь потопає і щось у нім рветься. Тоді, звісно, чоловікові не до римів” [17].

Вказує критик і на фальшиві наголоси, і на питання, що вже стосується етики, плагиату: „Ще один приклад для науки:

*І світ завмер би й став поганим
і людем був б ворогом,
що навіть бог на небі синім
зрік бись бути богом.*

[Альманах „На шляху”, 82].

В тяжкім випадку, де навіть сам бог зрікся би бути богом, очевидно, все одно чоловікові, чи: вурогом, чи воругом, тим більше, коли поезія взята живцем з польського” [17]. Лаконічно та промовисто говорить Маковей про строфи: „Кілька рядків один за другим дають строфу. Скласти строфу вільно, як хто хоче, і тому я не буду більше над тим розводитися, бо не потрібно. Подаю лише для прикладу одну взірцеву ліричну поезію в новішій стилі, аби показати, що вся сила в короткості:

*Ми були вдвох:
Ти була рожа,
А я був мох.
Я все дивився вгору
І цілував твою кору” [17].*

Не оминув, звичайно, Маковей і важливе питання мови: „Від простих людей, що не виробляють русалкової води, треба вимагати без милосердя, щоби знали граматику. Поети звільнені від того обов'язку, бо нема сумніву, що проклята граMATика часом в'яже їх фантазію і не дає зробити порядного вірша. А вони, як люди, що провадять людськість, що сягають думками далеко дальше, як ми, не мають найменшої потреби в'язати себе якимсь граматичними дурницями. Отже, воно все в порядку, коли читаємо: без гніви – до риму: співи, замість без гніву” [17].

Разом з цим висловлює свої зауваження критик і стосовно художньої мови: „З поетичних прикрас можна вживати ще старосвітських порівнянь напр.: дівчина – як калина, сонце, зоря, голубка, але й нині не годиться ще казати: моя мила як ворона, сорока або сова” [17].

Не сприймав О.Маковей деякі метафори, які, до речі кажучи, нині стали мало не зужитими: „Можна також уже і в нас писати про тихий крик і крикливу тишу, зимний окріп і гарячий лід, про шум зізд і плач землі, про те, як осінь дзвонить і т.п. Приклади:

*Меланхолійна осінь йде і дзвонить,
Дзвонить, дзвонить.
О.Луцький.*

Раджу також уживати гри слів за прикладом Пачовського:

*Може мати, коли Мати
може мати –*

Маковей іронізує з дещо справді невдалих спроб. Проте знаємо майстерні приклади вживання омонімічної рими у творчості Є. Плужника, М. Ореста. Тож така „гра слів” має неабиякий потенціал, звичайно, за умови вправного використання.

Як бачимо, за допомогою близької Маковееві сатири він лаконічно, але влучно висловився щодо стану літературного процесу того часу й, що для нас найбільш вартісно, щодо структурних категорій поезики.

Власну поезію Маковей оцінював строго, але з пієтетом: „А тепер хочу вам признатись, що маю для деяких своїх віршів більше сентименту, ніж до більших творів. Те, що вони, так би мовити, „тоненькі”, – нічого не значить; лірику не важать на фунти. Зате такі поезії залишаються в літературі довше, ніж деякі товстезні романи. (...) І не забувайте ще одного: багато письменників починає з віршів, і ці вірші нагадують їм найкращу добу їхнього життя – молодість. А своїй молодості з перспективи зрілого віку ми можемо вибачити все” [20].

Отже, аналіз розглянутих літературно-критичних праць О. Маковея про поетичні твори дозволяє стверджувати наступне.

Маковей скрупульозно досліджував творчість своїх сучасників та попередників. Вільно володіючи іноземними мовами, будучи добре обізнаним з літературним процесом Європи, він вивчав твори ґрунтовно й у загальнолітературному контексті, що дозволяло робити справді наукові, вартісні дослідження. Загалом Маковей дивився на літературу з позицій реалізму, до чого неодноразово закликав і авторів.

Кращою частиною поезії вважав лірику, на противагу декларативним творам.

Оцінюючи вірші, Маковей звертав увагу передовсім на мову творів, їх форму та чуттєвість, якою вони хвилюють читача. Закликав авторів вдумливо збагачувати художню мову творів, уникати зужитих поетичних засобів, зокрема рим.

Звичайно, не можна якусь із ознак виносити на перший план, адже тільки в єдності, у вдалому їх поєднанні й народжується майстерний вірш.

Література

1. Автобіографія і покажчик творів О.Маковея (1924) // Відділ рукописів і текстології Інституту літератури ім. Т.Шевченка АН України. — Ф. 59. — №2726.
2. Галіп Т. Поезії Осипа Маковея. У Львові, 1894. 136 с. Рец. // Зоря. — 1895. — № 13. — С.258.
3. Засенко О. Осип Маковей / Олексій Засенко. — К. : Дніпро, 1968. — 220, [1] с. — (Життя і творчість).
4. Маковей О. Григорій Воробкевич. // Буковина. — 1904. — № 129. — 29 жовтня (11 листопада).
5. Маковей О. Життєпис Осипа Юрія Гординського-Федьковича / За ред. Б. І. Мельничука, Л. М. Ковалець, О. В. Добржанського, К. М. Лук'янюка. — Чернівці : Золоті литаври” 2005. — 432 с.
6. Маковей О. Загальні замітки про поезії Ізидора Воробкевича / Осип Маковей // Воробкевич І. Твори. — Львів, 1909. — Т. 1. — С.400—408.
7. Маковей О. З життя і письменства. Про фейлетони українсько-руських політичних часописей в р.1898 / Осип Маковей // ЛНВ. — 1899. — Т. VI. — Кн. 4. — С. 38—53.
8. Маковей О. З історії нашої літератури / Осип Маковей // Буковина. — 1896. — №133. — 18 (30) червня.
9. Маковей О. З історії нашої літератури / Осип Маковей // Буковина. — 1896. — №134. — 19 червня.
10. Маковей О. Ізидор Воробкевич (життєпис) / Осип Маковей // Воробкевич І. Твори. — Львів, 1909. — Т.1. — С.5—8.
11. Маковей О. Літературні замітки / Осип Маковей // Буковина. — 1901. — №108. — 12 (25) вересня.
12. Маковей О. Літературні замітки / Осип Маковей // Буковина. — 1901. — №109. — 14 (27) вересня.
13. Маковей О. Над Прутом. Збірник поезій Ізидора Воробкевича / Осип Маковей // Буковина. — 1901. — 26 серпня.
14. Маковей О. На крилах пісень. Твори Лесі Українки / Осип Маковей // Народна часопись. — 1893. — 16 серпня.
15. Маковей О. Павло Грабовський. Дещо про його жите і діяльність / Осип Маковей // ЛНВ. — 1899. — Т. VI. — Кн. 4. — С. 22—37.
16. Маковей О. Про руські переклади з Г. Гайного / Осип Маковей // Зоря. — 1892. — №19. — С.376—378; №20. — С.395—397; №21. — С.414—416.
17. Маковей О. Русалкова вода, або Поезія. Підручник для молодих поетів / Осип Маковей // Жовтень. — 1956. — № 2. — С.62—67.

18. Погребенник Ф. Осип Маковей / Федір Погребенник. — К. : Держлітвидав України, 1960. — (Критично-біографічний нарис).
19. Попович О. Осип Маковей – критик та історик літератури / Олександр Попович. — Чернівці: Рута, 2001. — 145 с.
20. Рудницький М. Письменники зблизька / Михайло Рудницький. — Львів: Кн.-журн. вид-во, 1958. — С.137—156. — (Спогади).
21. Сімович В. Листування Лесі Українки з Й. Маковеєм із додатком листів Олени Пчілки та власних споминів про побут Лесі Українки в Чернівцях / Василь Сімович. — Львів ; Хортиця, 1938. — 78 с.